

דין תמימות בספירת העומר/איתן וקסלר

א. ספירה בתחילת הלילה, וספירה ביום למי ששכח לספור בלילה

פתיחה

נאמר בתורה (ויקרא כג, טו) "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאֲכֶם אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפֵה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה" ע"כ, ומבואר שצריך לספור שבע שבתות תמימות, בלי חסרון, וכמה פרטי דינים והלכות נלמדו מדין זה של תמימות. בפרק זה נדון בע"ה האם דין זה של תמימות נאמר רק על הספירה בכללותה, או שגם כל יום בפני עצמו, שהוא חלק מהספירה, צריך להיות תמים, והנפק"מ מה הדין במי ששכח לספור בלילה אם יספור ביום בברכה, והאם צריך להקפיד לספור מיד בתחילת הלילה, ויתבאר החילוק בזה בין הלילה הראשון לשאר הלילות.

שיטת הגאונים שתמימות נאמר רק על כל הספירה בכללותה

בדעת הגאונים (רב יהודאי, רס"ג, רב כ"צ, רב האי' וכ"ד הר"ץ גיאת. הו"ד בר"ץ גיאת הל' חדש וספיה"ע ד"ה ומשום) נראה שדין תמימות נאמר רק על הספירה בכללותה, ששבעה השבועות יחד צריכות להיות תמימות, אבל אין דין שכל יום ויום בפני עצמו צריך להיות תמים, כך נראה ממה שנחלקו דווקא במי ששכח לספור בלילה

1. והנה דעת רב האי גאון שם שאין לחלק בין הלילה הראשון לשאר הלילות לעניין תמימות, והיה מקום לומר בדעתו שיש דין תמימות בכל יום ויום בספירה בפני עצמו. וכך גם היה נראה לומר בדעת בה"ג (הו"ד בתוס' מגילה כ: ד"ה כל הלילה, ובמנחות סו. סוד"ה זכר) וסיעת הראשונים שנגררה אחריו שכתבו דאם שכח לספור יום אחד שוב אינו סופר, שיש דין תמימות בכל יום ויום. ולקמן יתבאר שגם לדעתם אין דין תמימות בכל יום בפנ"ע, אלא דין תמימות בכללות הספירה, אלא שנחלקו הגאונים האם חסרון של יום אחד במהלך הספירה פוגם בתמימות של כללות הספירה, או שרק חסרון בתחילת הספירה או בסופה פוגם בתמימות.

יש להוכיח כן בדעת בה"ג, ממה שכתבו בשמו (שם) שאם שכח לספור בלילה יספור ביום בברכה, ומבואר שלדעתו אין דין 'תמימות' בכל יום בפני עצמו (ויתבאר לקמן), אלא רק דין תמימות במכלול הספירה.

הראשון האם יכול להמשיך לספור משום תמימות, ומבואר שדין תמימות שייך רק בכל מכלול הספירה, ולא בכל יום בפני עצמו, משום כך ספירת הלילה הראשונה מעכבת מה שאין כן בשאר הלילות.

כך נראה גם בדעת הרמב"ם

וכן נראה גם בדעת הרמב"ם, דאמרינן בגמ' (מנחות סו): "יכול יקצור ויספור ויביא ביום? ת"ל: שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות? בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב" ע"כ, וכך כתב זאת הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ב): "מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר, שנאמר 'וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות', ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום, ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן" ע"כ, ומבואר בדבריו שהייתה ה"א לומר שכיון שכתוב מיום הביאכם, יש להתחיל לספור מיום ט"ו בניסן, משום כך כותב הרמב"ם (וזה לכאור' ביאורו דברי הגמ') שמונין מתחילת היום, לפיכך לא יתחיל למנות מיום הבאת העומר אלא מלילו. ומשמע שלדעתו דברי הגמ' הם על הספירה בלילה הראשון בדווקא, שדורשת תמימות לאפוקי מהה"א דיש לספור ביום הביאכם ממש. וכך נראה גם כוונתו במה שכפל בסוף דבריו שמונים מליל ט"ו בניסן, שהרי כבר התפרש בריש דבריו, אלא שבכך מבאר דדין תמימות הוא שיתחיל למנות בדווקא מליל ט"ו ולא מיאום, ומבואר שכל דבריו הם בליל ט"ו.

וכן מבואר בדבריו בפירוש המשנה (מנחות פ"י מ"ג) שכתב, וז"ל "ובא בקבלה כי אמרו כאן ממחרת השבת שהוא מחרת יום טוב, ושבמוצאי יום טוב הראשון של פסח תהיה הנפת העומר, ואמר וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' שבע שבתות תמימות תהיינה, ולא תהיינה תמימות אלא אם יתחיל לספור מתחלת הלילה, לפי שראשית היום מתחלת לילו, ואמר מהחל חרמש בקמה תחל לספור, מלמד שקצירת העומר בלילה כמו שבא לנו בקבלה" ע"כ, ומבואר בתחילת דבריו שממחרת השבת הוא מחרת יו"ט, ובכל זאת במוצאי יו"ט תהיה ספירת וקצירת העומר, והולך ומבאר מניין למדו שזה דווקא במוצאי יו"ט ולא ממחרת יו"ט כפשוטו של מקרא, שזה משום שאם יתחיל למנות רק ממחרת יו"ט לא יתקיים

דין תמימות, וזה כפי שביארנו. וכך יש לדייק גם ממה שכתב 'יתחיל לספור' דקאי על יום הראשון לספירה.

עדיפות לספור ביום הראשון בספק חשכה משום תמימות

והנה כתב הרא"ש (פסחים פ"י סי' מ) בשם ר"י דעדיף לברך עוד קודם שהגיע הלילה ממש, וז"ל "ופירש ר"י ונראה דספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון דהוי ספקא דרבנן ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום תמימות" ע"כ, וכן כתבו התוס' (מנחות סו. ד"ה זכר). ולענ"ד צריך לומר דזה דווקא בספירת היום הראשון, משום שאם נאמר שיש דין תמימות בכל יום בפני עצמו, כאשר סופר סמוך לחשכה אף שמרוויח שהיום הבא יהיה יותר תמים, הרי בכך גורע מתמימות היום הקודם, ומה הועיל בכך. וכן כתב להדיא הר"ן (פסחים כח. בדפי הר"ף ד"ה וכי היכי) שכתבו זאת דווקא לגבי ספירת היום הראשון². ובאו"ז (ח"א סי' שכט) כתב, וז"ל "תנו רבנן שבע שבתות תמימות תהיינה אימתי אתה מוצא תמימות בזמן שאתה מונה מבערב הלכך צריך לברך סמוך לחשכה כדי שתהיינה תמימות" ע"כ, ונראה שגם בדבריו צריך לומר שזהו דווקא בלילה ראשון³.

---

2. אמנם המאירי (פסחים קכא: ד"ה דין ספירת העומר) כתב גם הוא כיוצ"ב, וז"ל "ונהגו לספור קודם שיהא לילה ודאי משום תמימות" ע"כ, ובפשטות דבריו הכוונה לכל הלילות, וצ"ע משום שגורע מתמימות היום שלפניו.

3. ובדרשות מהר"ח או"ז (סי' כא) כתוב "ודרש בשם הר' אביגדור כ"ץ בערב שבת שמשכימים לילך לבית הכנסת היה מברך ספירה מבעוד יום, אכן בשאר ימים היה מונע מלברך עד הלילה" ע"כ, ולכא' הדברים סותרים מיניה וביה, דאם סבירא ליה דיש דין תמימות בכל יום בפני עצמו ומשום כך היה מונע מלברך קודם הלילה, מאי שנא ערב שבת, ע"כ, דסבירא ליה שאין דין תמימות בכל יום בפני עצמו, ומשום כך לא הקפיד בזה בערב שבת, ועל כל פנים ודאי שעיקר הספירה היא כל יום ביומו ממש, ולכל יום הספירה שלו ולא שייך לספור ביום אחד פעמיים.

ואף שבדבריו קודם לכן כתב: "ומצוה לספר בתחילת הלילה ואל יאמר יש לי שהות כל הלילה לספור, אלא יספור מיד" ע"כ, נראה שאין כוונתו מדין תמימות, אלא רק משום דזריזין מקדימין למצוות ושמא ישכח לספור.

הסבר הגמ' במנחות

ומקור הדין מצינו בגמ' (מנחות סו.), וז"ל "מיום הביאכם... תספרו - יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור? תלמוד לומר: מהחל חרמש בקמה תחל לספור. אי מהחל חרמש תחל לספור, יכול יקצור ויספור ואימתי שירצה יביא? ת"ל: מיום הביאכם. אי מיום הביאכם, יכול יקצור ויספור ויביא ביום? ת"ל: שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות? בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב" ע"כ, וממה שכתבה הגמ' 'מתחיל לימנות מבערב' נראה לכאורה פשוט שדין זה של ספירה מבערב הוא דווקא בלילה הראשון שממנו תחילת המניין, וכך אכן הגרסא בדפוסים, וזה ע"פ הספרא (אמור פרשה י, פ"ב אות ו) והספרי (דברים ראה פיסקא קלו). וכן משמע שגרס הרמב"ם, שכתב (פיהמ"ש מנחות פ"י מ"ג): "ולא תהיינה תמימות אלא אם יתחיל לספור מתחלת הלילה" ע"כ. וכן הגרסא בה"ג.

אלא שבכמה מכתבי היד (מינכן 95, כ"ח 147, וטיקן 118-119) מובא גרסא אחרת, ושם כתוב "בזמן שאתה מונה מבערב", וכ"כ בשיטה מקובצת, וכן משמע שגרסו המאירי (מגילה כ: ד"ה כל הלילה), והר"ן (מגילה ז. ד"ה ומכאן). ונלענ"ד שאף אם הגרסא הנכונה היא כמו שמובא בכת"י, עדיין אפשר לומר שהכוונה דווקא לספירת היום הראשון. ונראה דזה גם פשט הגמ', וכפי שהתבאר לעיל בדברי הרמב"ם, שההור"א היא שמשום שכתוב 'מיום הביאכם' היה מקום לומר שספירת היום הראשון היא ביום, וכנגד זה אמרה הגמ' שצריך למנות בערב משום תמימות, ובפשטות לא מדובר על ספירת שאר הימים.

דין תמימות נאמר על כל שבוע בפני עצמו

ובשבולי הלקט (סי' רלד) הביא בשם תשובת הגאונים שדין תמימות נאמר על כל שבוע ושבוע שצריך להיות תמים, שהרי נאמר בפסוק "שבע שבתות תמימות", וכן הביא הביה"ל (סי' תפט ס"ח ד"ה סופר) מרי"ץ גיאת בשם רב האי. וגם לשיטתם מבואר דאין דין תמימות בכל יום בפני עצמו, אמנם לשיטתם אפשר שיש עניין בליל תחילת כל שבוע להקדים לספור ככל האפשר.

מחלוקת בדין מי ששכח לספור בלילה האם יספור ביום

בגמ' לעיל התבאר שיש השוואה בין זמן קצירת העומר לבין תחילת ספירת העומר, ושנינו (מנחות עא.) בדין קצירת העומר: "מצותו לקצור בלילה, נקצר ביום – כשר", ויש מקום לומר שהוא הדין לספירת העומר, שבדיעבד ניתן לספור גם ביום. לעומת זאת במשנה במגילה (כ:), שנינו: "כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו' ע"כ, ואמרו על זה בגמ' (מנחות עב.): "קתני לילה דומיא דיום, מה דיום בלילה לא, אף דלילה ביום נמי לא" ע"כ. ובגמ' (שם) העמידו סתירה זו במחלוקת תנאים, שלדעת רבי קצירה שלא בזמנה כשרה, ולדעת ר' אלעזר ב"ר שמעון פסולה. ובירושלמי (מגילה פ"ב ה"ז) אמרו דאותו הדין לספירת העומר, וז"ל "כל הלילה כשר לספירת העומר" ע"כ. והר"ף (י:.) בהביאו את המשנה במגילה כתב: "כל הלילה כשר לקצור את העומר ולספירת העומר והקטר חלבים ואברים" ע"כ, ומשמע דגרס במשנה בפירוש שגם ספירת העומר מצותה כל הלילה, וכ"כ הר"ן (שם ד"ה ומכאן): "איכא נוסחי דגרסינן במתני' לקצירת העומר ולספירת העומר" ע"כ.

ובתוס' (מנחות סו. ד"ה זכר) תלו מחלוקת בה"ג ור"ת במחלוקת תנאים זו, שכתבו בשם בה"ג שמי ששכח לספור בלילה סופר ביום בברכה, וזה כדעת רבי, ואילו ר"ת חלק עליו וסבר שלא סופר ביום, וזה כר' אלעזר ב"ר שמעון וכסתם משנה במגילה. ומצאנו לכמה מהראשונים (סמ"ג עשין סי' ר, ר"ן פסחים כח. בדפי הר"ף ד"ה וכי היכי בדעת ר"י, ריטב"א מגילה כא. ד"ה גמ', רשב"א שם) שפסקו כדעת ר"ת.

ובפשטות לדעת ר"ת וכל הני ראשונים יש דין תמימות בכל יום בפני עצמו, שמשום כך צריך שספירת כל יום תהיה בלילה שהוא תחילת היום. וכך משמע מהתוס' (מגילה כ: ד"ה כל הלילה) בשם ר"ת, וכ"כ בפירוש הר"ד בספר המכריע (סי' כט), וז"ל "גם מה שכתב (=בה"ג) דבשאר לילואתה היכא דלא מנה מאורתא מני ביממא ושפיר דמי. אינו נראה דעל כל הימים כתב תמימות וכי היכי דספירת יום ראשון אינה כשירה אלא בלילה ואם שכח ולא ספר בלילה ורוצה לספור ביום לא יברך עליה דאין ספירה אלא בלילה ונמצא עושה ברכה לבטלה וכך מצאתי כתוב משם רבינו תם זצוק"ל שאם שכח לברך בלילה אל יברך ביום" ע"כ. וכן נראה בדעת המאירי (פסחים קכא: ד"ה דין ספירת העומר) שיש דין תמימות בכל יום

בפני עצמו, שכתב "ונהגו לספור קודם שיהא לילה ודאי משום תמימות" ע"כ, ובפשטות דבריו הכוונה לכל הלילות, וצ"ע משום שגורע מתמימות היום שלפניו. ודעת הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ג) שאם שכח ולא מנה בלילה מונה ביום, וכדעת בה"ג שהובאה בתוס', וכ"כ רבנו ירוחם (נתיב ה חלק ד) בשם רב האי גאון. ומבואר דהרמב"ם והגאונים לשיטתם אזלי דין תמימות בכל יום בפני עצמו. וצריך לומר שלדעתם הטעם שלכתחילה יש למנות בלילה משום שסוף סוף כך הספירה נעשית יותר בשלימות דזהו תחילת היום, ומשום כך זהו הזמן הראוי לספור.

מסקנה

הנה התבאר בפשט הגמ', וכן דעת הגאונים והרמב"ם, שאין דין תמימות בכל יום מימי הספירה בפני עצמו, אמנם רבים מהראשונים כתבו שמי ששכח לספור בלילה לא יספור ביום, ונראה בדעתם שיש דין תמימות בכל יום בפני עצמו, וכ"כ בפירוש הרי"ד והמאירי. ונראה לענ"ד שרק בלילה הראשון יש עדיפות לספור מיד בתחילת הלילה, ואולי אפילו בספק חשכה כדברי הרא"ש והתוס', אבל בשאר ימי הספירה אין צורך להקפיד על כך, שכך פשט הגמ', וכ"ד הגאונים והרמב"ם, וכיון שיש מחלוקת האם ספירת העומר בזה"ז מדאו' או מדרבנן, זהו ס"ס בדאו' וספק אחד בדרבנן דאזלינן בו לקולא⁵. ונראה שבכל זאת יש עניין להקדים את הספירה מטעם 'זריזין מקדימין למצוות' (ספרא תזריע א ג, פסחים ד, ר"ה לב; יומא כח): וכמו בכל מצוה אחרת.

---

4. תלוי במחלוקת הראשונים האם ספירת העומר בזה"ז מדאו' או מדרבנן, שהרא"ש והתוס' כתבו זאת על פי דעתם שבזה"ז הוי מדרבנן, ואכמ"ל.

5. פירוש: שבהיבט הדאו' יש ספק ראשון האם בכלל יש מצוות ספירה בזה"ז, וספק נוסף האם צריך להקפיד לספור מיד בתחילת הלילה, וס"ס בדאו' אזלינן לקולא. ובהיבט הדרבנן, אף שודאי יש חובה לספור מדרבנן, יש ספק האם צריך להקפיד לספור מיד בתחילת הלילה. ונראה שדעת ר"פ להקל בכהאי גוונא, ראה ש"ך (יר"ד סי' קי כללי ס"ס אות טז), ובהערות תורת השלמים שם (אות כו) כתב כן בשם האיסור והיתר והסמ"ק, ובשער המלך (כללי ס"ס דרבנן כלל ח) הביא ראייה לזה מהגמ'. וראה עוד מה שהאריכו בזה בספר תורת החיים חול המועד (סי' ג).

ולגבי ספירה ביום למי ששכח לספור בלילה, כיון שנחלקו הראשונים בדבר זה, קיימא לן ספק ברכות להקל, לפיכך יש לו לספור בלי ברכה.⁶

ב. השוכח לספור יום אחד

מחלוקת הגאונים והראשונים האם 'תמימות' מעכב את הספירה

מדברי רי"ץ גיאת נראה שנחלקו הגאונים האם דין תמימות מעכב את הספירה או לא, וז"ל (הל' חדש וספיה"ע ד"ה ומשום) "ומשום מר רב יהודאי כך אמר היכא דלא מנא עומר לילא קמא לא ימנה בשאר לילוותא, מאי טעמא דבעינן שבעה תמימות וליכא אבל בשאר לילוותא אי איכא דלא מנא מאורתא מני ביממא. ואמר מר רב סעדיה שכח ולא בירך על ספירת העומר בכל לילות שבין פסח לעצרת מברך בלילה שלאחריו, חוץ ממי שלא בירך לילה הראשון שאין מברך בשאר לילות כלל דבעינן תמימות וליכא. ומר רב כהן צדק אמר מי ששכח ולא בירך לילה הראשון מברך והולך בשאר לילות מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף" ע"כ, ומבואר שלדעת רב יהודאי ורס"ג מי שלא בירך בלילה הראשון לא יברך עוד משום שפגם ב'תמימות' הספירה, ומבואר שלדעתם פירוש 'תמימות' - שכל השבעה שבועות הם יחידה אחת שצריכה להיות שלימה, ולכן צריכה להתחיל בתחילת הלילה הראשון⁷, ותמימות זהו דין שמעכב את המשך הספירה. וחולק עליהם רב כהן צדק, שסובר שגם מי שלא ספר בלילה הראשון ממשיך לספור, משום ש'מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף'?! ונראה שרב כ"צ לא חולק על הבנת רב יהודאי ורס"ג מה פירוש תמימות, אלא שלדעתו הפגם בדין 'תמימות' אינו מעכב את המשך הספירה, ומשום כך לא ימנע מלהמשיך ולקיים את מצות הספירה כהלכתה. ובהמשך דבריו מביא הרי"ץ גיאת גם תשובה מרב האי גאון

6. וצ"ע לגבי ספירה בלילה שלאחר מכן בברכה, שדעת הפוסקים שיש לברך, משום דהוי ס"ס. וצריך אני לעיין בזה, ואכמ"ל.

ומכיון שהדעת נוטה להכריע כנגד בה"ג, כדעת רוב הגאונים והראשונים, וכל הטעם שאין אנו נוהגים כמותו זה משום המנהג, כיון שבזה נהגו כו"ע להמשיך לספור בברכה, הכי פסקינן.

7. וראה מה שהארכנו בעניין זה בסימן הקודם (*).

בה מתבאר דדעתו כרב כ"צ שדין תמימות לא מעכב. אלא שבכל זאת יש חילוק ביניהם, שלדעת רב האי אין חילוק ובכל ימי הספירה אם שכח עבר על דין תמימות, ולרב כ"צ זה דווקא בלילה הראשון, ולדברי שניהם אין דין תמימות מעכב את הספירה⁸.

ודעת ר"ץ גיאת עצמו כרב כ"צ גאון, כפי שהביא בסוף דבריו שם, וז"ל "ואנו אומרים כי בודאי אין לך תמימות אלא כשמתחיל למנות מערב ט"ז דהיינו לילה הראשון, דאמר מר יכול יקצור ויספור ויביא ביום, תלמוד לומר תמימות תהיינה אמתי אתה מונה תמימות בזמן שאתה מונה מבערב, הא למדת שאם שכח או נאנס ולא מנה מבערב אף על פי שמנה לאחר מכאן לא עלו בידו תמימות. וטעמו של מר רב יהודאי נמי מהכא, אבל להתעכב מלספור שאר לילות אינו מתעכב אלא סופר והולך" ע"כ, ומבואר שלדעת הר"ץ גיאת אע"פ שאם לא ספר ביום הראשון 'לא עלו בידו תמימות', בכל זאת ממשיך לספור, שעצם המצוה לספור עדיין מוטלת עליו.

ודעת רב עמרם גאון (הובא בעיטור סוף הל' פסח עמ' קנה, ובאור"ח ספה"ע אות ה) כרב יהודאי ורס"ג, שאם שכח בלילה הראשון לא יספור עוד בברכה.

גם המאירי סובר ש'תמימות' לא מעכב את הספירה

וכתב המאירי (פסחים קכא: ד"ה דין) וז"ל "ואם שכח ולא מנה כלל בכל אותו היום יש אומרים שאם בראשון שגג הרי זה בכלל מעוות לא יוכל לתקן שאין

---

8. ורב האי גאון הביא ראיה לדבריו, וז"ל "ואי הוה מניינא דכל חד וחד מעכב את כל המנין הוה מנו ליה רבנן עם הדברים המעכבים זה את זה (סוף פ"ג דמנחות), כארבעה מיני לולב וכשבע הזאת וכארבעת הציציות וכיוצא בהן, הלכך לא שנא ראשונה ולא (שנא) דבתרה מצוה לממני כולהון ואם שכח ולא ספר סופר של אחריה" ע"כ. ובהערות יצחק ירנן על הר"ץ גיאת (הע' כה) השיג על ראייתו של רב האי, שכתב שלטעמו יש לו לדייק מסיפא, שבתחילת פ"ד דמנחות מנה התנא הדברים שאין מעכבים זה את זה, ואם ימי הספירה לא מעכבים זה את זה היה לו למנותם שם, וע"כ אין לדייק מכל זה, וצריכים אנו לדברי התוס' (מנחות כז. ד"ה ארבעה) שכתבו דתנא ושייר, וז"ל "תימה דלא חשיב הזאות דמצורע דמעכבות זו את זו, וי"ל דתנא ושייר דהא לא חשיב נמי דפרים ואילים דחג דכתיב בהו (במדבר כט) כמשפט לעכב, ואיכא טובא" ע"כ. ור' עובדיה מברטנורא (שם פ"ג מ"ו) הביא גם כן מארבע מתנות שעל ארבע קרנות מזבח הזהב שמעכבות זו את זו ולא נאמרו במשנה.

כאן תמימות ואין לו עוד מנין, ואין הדברים נראין, שלא נאמר תמימות לפירוק עול מנין ולהפקיעו מכן וכל אלא שהמצוה כך היא ואפילו שכח את כלן ובזכר באחרונה סופר את האחרונה "ע"כ, ומבואר שגם המאירי סבור שדין תמימות לא נאמר לעכב, ואף אם לא ספר, אין זה מעכב את המשך קיום המצוה.

האור זרוע הסתפק האם 'תמימות' מעכב את הספירה

והנה גם האור זרוע (ח"א ס"ט ש"ט) העלה את האפשרות ש'תמימות' אינו מעכב, והסתפק בכך, וז"ל "וצריך להזהר שלא ידלג אפילו יום אחד מלספור כדי שתהיינה תמימות, ואם תמימות לעיכובא ולא למצוה - היכא שחיסר יום אחד ולא מנה שוב אינו מברך וסופר דהוה ליה ברכה לבטלה, אבל אם תמימות למצוה ולא לעיכובא - נראה שמברך וסופר, מיהו בין כך ובין כך אם ירצה סופר בלא ברכה. והדעת מכרעת דהיכא שחיסר יום אחד דאינו מברך אחר כך דהא אין כאן חמשים יום ואין כאן תמימות, אבל ספירה בלא ברכה סופר ולית לן בה" ע"כ, ומבואר שהאור זרוע הכריע בסוף דבריו ש'תמימות' לעיכובא.

סיכום ביניים

התבאר עד כה שנחלקו הגאונים והראשונים האם 'תמימות' מעכב את הספירה, שלדעת רב כ"צ רב האי ורי"ץ גיאת והמאירי תמימות אינו מעכב את המשך הספירה, ואילו לדעת רב יהודאי רס"ג, רב עמרם והאור זרוע במסקנתו 'תמימות' כן מעכב את המשך הספירה.

שיטת הבה"ג המובא בתוס'

והתוס' (מגילה כ: ד"ה כל הלילה, מנחות סו. סוד"ה זכר) כתבו בשם בה"ג שמי ששכח לספור יום אחד שוב לא סופר בברכה, וז"ל "ובה"ג כתב דהיכא דאינשי לברך בלילה ימנה למחר בלא ברכה וכן הלכה, אבל אם שכח לילה ויום לא ימנה עוד בברכה דבעינן תמימות וליכא" ע"כ, וכן כתבו עוד ראשונים בשם בה"ג.

רבים מהראשונים לא קבלו את דברי בה"ג

וכבר התוס' (מנחות) לאחר שהביאו דעת בה"ג כתבו: "ותימה גדולה הוא ולא יתכן" ע"כ, ומבואר שהתוס' לא קבלו את דברי בה"ג, ולדעתם דבר תמוה הוא. ובנוסף לתוס' מצאנו ראשונים רבים שחלקו על בה"ג וכתבו שמי שלא ספר יום

אחד ממשיך לספור. כך מבואר בתוס' רא"ש (מגילה כ: ד"ה כל הלילה) לאחר שהביא דברי בה"ג, כתב וז"ל "ואין נראה הכי לר"י משום דקיימא לן דספירת ימים אינן מעכבות זו את זו, אלא הכי הלכתא דאם לא בירך אדם בלילה דמני למחר בלא ברכה, ובהלכות עצרת כתיב דהאי דאינשי מאורתא מברך למחר, וכן הנהיג ר"ת" ע"כ, ומבואר שגם ר"י וגם ר"ת לא קבלו את דברי בה"ג, וסוברים שממשיך לספור.

אלא שצריך להבין מה הטעם שלדעת ר"י ממשיך לספור בלי ברכה, שהרי אם לדעתו 'קיי"ל דספירת ימים אינן מעכבות זו את זו' אז למה אינו מברך על הספירה ביום המחרת. ובאמת מצאנו בספר האגודה (מגילה פ"ב אות כג) שכתב בשם ר"י שממשיך לספור בברכה, וז"ל "והקשה ר"י אפי' שכח אחת משאר לילות נמי לא הוי שבע שבתות תמימות אלא אם שכח ולא בירך ולא סיפר אחת מן הלילות הן הראשונות הן אחרות יספור ביום בלא ברכה ואם שכח גם ביום לא ימנע עבור זה מלברך ולספור בלילות אחרות" ע"כ.

וכן גם כתב המאירי (הר"ד לעיל) דלא כדעת בה"ג. וכן כתב גם רש"י (ספר האורה עמ' 106), וכן כתב גם הריטב"א (מגילה כא. ד"ה דאמר) בשם רבותיו, וז"ל "ודכולי עלמא אף על פי שלא מנה קצת לילות ואפילו לילה הראשון חייב לספור את השאר, וכן כתבו רבותי ז"ל", ע"כ. וכ"כ היראים (סי' רסא), המנהיג (סי' סד), המחכים (סי' צד), המאורות (פסחים קכ.), תלמיד הרשב"א (פסחים קיט:) ורבי אליהו מעכו (בפסקיו שהודפסו בקובץ ישורון חל"ב עמ' מא).

וכן גם דעת החינוך (סי' שו) וז"ל "ויש שאמרו שמי ששכח ולא מנה יום אחד, שאין יכול למנות עוד באותה שנה, לפי שכולן מצוה אחת היא, ומכיון ששכח מהן יום אחד הרי כל החשבון בטל ממנו. ולא הודו מורינו שבדורינו לסברא זו, אלא מי ששכח יום אחד יאמר אמש היו כך בלא ברכה, ומונה האחרים עם כל ישראל" ע"כ. ומה שכתב שיספור גם את הספירה של יום האתמול בלי ברכה, כ"כ הרי"ף גיאת בשם רב האי.

וכן כתב האור זרוע (ח"א סי' שכט) בדעת הראב"ה, אלא שהיה קשה בעיניו לחלוק על בה"ג, וז"ל "ומורי רבינו אבי העזרי אמר דודאי כי שכח ולא ברך בלילה לא יברך ביום משום ברכה לבטלה, אבל מונה למחר בלא ברכה, ולולא שהוא קשה בעיניו לחלוק על הלכות גדולות היה נראה בעיניו לומר אפילו לברך"

ע"כ⁹. אמנם בדעת האור זרוע עצמו (ה"ד לעיל) נראה שפסק שאין להמשיך לספור בברכה מעיקר הדין, ולא רק משום שהיה קשה בעיניו לחלוק על בה"ג. וכך גם דעת השבולי הלקט (סדר פסח סי' רלד), וכן כתב גם הר"ד בספר המכריע (סי' כט) שכל יום מצוה נפרדת הוא ואין יום אחד מעכב ספירת שאר הימים, ומביא שם ראיה לכך ממה שאנו סופרים בכל יום, ואם מצוה אחת היא היה לנו לספור פעם אחת בתחילה או בסוף. וכן דעת רבנו ירוחם (תוא"ח נתיב ה ח"ד מה.) שכתב: "ואם שכח ולא ספר יום אחד כתב ר"י דכל לילה מצוה בפני עצמה היא ולפי' אף על פי שהפסיק יום אחד מלמנות מונה שאר ימים, ובה"ג כתב שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר, דבעינן תמימות. וראשון נראה עקר" ע"כ.

וכן נראה בפשטות ממה שסתם הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ב-כ"ד), שלכאור' אם היה דין זה מעכב את המשך הספירה היה כותב זאת.

מחלוקת התוס' ור"ץ גיאת בדעת בה"ג

לעיל הובאו דברי התוס' שכתבו בשם בה"ג שאם שכח ולא ספר לא יכול להמשיך לספור בברכה, וכן העתיקו עוד כמה מהראשונים בשם בה"ג. והנה בדברי הר"ץ גיאת מצאנו שכתב דברים אחרים בשם בה"ג, וז"ל "ובהלכות גדולות 'היכא דאינשי ולא בירכו על ספירת העומר מאורתא מברך למחר'. ובמקצת נסחי 'והיכא דאינשי ולא בירך מאורתא מברך בלילה דתנן דבר שנוהג בלילה כשר כל הלילה, ואי לא בריך מברך ביממא ואי אינשי ולא בריך יומא חד מברך בשאר יומי" ע"כ, ומבואר בפשטות ע"פ דברי הר"ץ שלדעת בה"ג מי ששכח לספור לילה אחד ממשיך לספור בברכה.

וכן אפשר לדייק גם מדברי הריטב"א (מגילה כא. ד"ה גמ') שכתב שמי שלא בירך בלילה לא יברך ביום, ולאחר מכן כתב "וכ"כ ר"ת ז"ל, ותפס על בה"ג דכתב שאם לא בירך בלילה יברך ביום, ודכו"ע אף על פי שלא מנה קצת לילות ואפילו לילה הראשון חייב לספור את השאר, וכן כתבו רבותי ז"ל" ע"כ, וממה שהוסיף וכתב

---

9. ולפי מה שיתבאר לקמן שאין זה ברור שאכן זוהי דעת בה"ג, אולי יש אפשרות לצרף את הראב"ה לשאר הראשונים שאומרים אף לברך.

שלכו"ע מי שלא מנה קצת מהלילות ממשיך לספור השאר, משמע שסבר כן גם בדעת ר"ת וגם בדעת בה"ג, וזה כדברי הר"ץ גיאת.

ועוד שגם בדברי התוס' אין זה ברור, שכתב האגודה (מגילה פ"ב אות כג) בשם התוס' וז"ל "בתוס' הביא מהלכות גדולות אם שכח אדם לברך על ספירת העומר בלילה ראשונה לא יברך עוד על ספירת העומר כל אותה שנה דלא הוי תמימות" ע"כ, ומבואר שבתוס' שהיו לפני האגודה היה כתוב בשם בה"ג שדווקא לילה ראשון מעכב. וכן אפשר לומר בתוס' הרא"ש (מגילה כ:): שכתב: "ובהלכות מנחות כתב מר יהודאי גאון דהיכא דלא מנה ספירת העומר בלילה קמא דלא לימני בשאר לילות כלל, מ"ט משום דכתיב שבע שבתות תמימות ומדטעה שוב אינן תמימות" ע"כ, אמנם אין זה מוכרח שכוונתו לבה"ג¹⁰, ובדברי הר"ד בספר המכריע (סי' כט) כותב ג"כ בלשון זו, ושם נראה בבירור דאין הכוונה לבה"ג¹¹.

שינויי הגרסאות בדברי בה"ג

והנה בדברי בה"ג עצמו מצינו שינויים בגרסאות בין כתבי היד (כפי המובא בהוצאת 'חברת מקיצי נרדמים' תשנ"ב הל' עצרת עמ' 298-299), שבשתי כת"י (כת"י מילאנו, כת"י וטיקן 304) כתוב במפורש שמי ששכח ולא בירך יום אחד ימשיך לברך בשאר הימים, ואילו בכתב יד אחר (כת"י רומי, וכן ראה בשו"ת ר' עזריאל הילדסהיימר חי' לאו"ח סי' תפט עמ' קמה) כתוב בפירוש שאם שכח לא מברך בשאר הימים.

---

10. מצינו ראשונים ואחרונים שייחסו את הספר 'הלכות גדולות' לרב יהודאי גאון. אמנם כיום די מוסכם שר' שמעון קיירא הוא שכתבו. וראה על כך באריכות בתחילת ספר הלכות גדולות בהוצאת 'חברת מקיצי נרדמים' תשנ"ב.

11. משום שבמשפט קודם לכן הביא את דברי בה"ג, שמי ששכח לספור בערב סופר ביום, וכתב כך בשם הלכות גדולות, ומיד לאחר מכן הביא בשם הלכות מנחות לרב יהודאי גאון ושם מזכר ג"כ דין זה.

12. ויש שרצו לומר (ראה בספר עץ ארז ח"ב סי' ה) שהמקור של התוס' לדברי בה"ג זה ר"י, ובר"י היה כתוב שמי ששכח ביום א' לא ימשיך לברך, וכאשר התוס' פרשו את דבריו כתבו יום אחד, בעוד בדברי בה"ג הכוונה ליום ראשון. אמנם נראה לכאן שדיוק זה אינו חזק מספיק, משום שיתבאר לקמן שבאחד מכת"י (כת"י רומי) של דברי בה"ג נמצא כתוב: "ואי אינשי חד יומא (אי נמי תרי יומי) ולא בריך – לא מברך בשאר יומי", וממילא יש מקור מפורש שלדעת בה"ג מי ששכח לא ממשיך לספור.

ומצינו שכבר כתבו גדולי האחרונים שספר הלכות גדולות יש בו טעויות, וז"ל החיד"א (ברכ"י סי' תרמ"ח אות א) "דספר בה"ג מלא טעויות וחסרונות", וכ"כ בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' ל"ב). וכן כתב גם החזו"א (שביעית סי' ז סק"ד) "אין ספר בה"ג מוגה בידינו". ועל כן נראה לענ"ד שאין אתנו מי היודע מהי דעתו של בה"ג, וגרסת איזה כתב יד היא הנכונה, והרי דעת בה"ג מוטלת בספק, וכפי שכבר התבאר שנחלקו בה גדולי הראשונים.

כמה מהראשונים נקטו להלכה שאין להמשיך לספור בברכה

לעיל הובאו דברי האור זרוע (ח"א ס"ס שכט) שהסתפק האם דין תמימות מעכב את המשך הספירה או לא, ובסוף דבריו חתם: "והדעת מכרעת דהיכא שחיסר יום אחד דאינו מברך אחר כך דהא אין כאן חמשים יום ואין כאן תמימות, אבל ספירה בלא ברכה סופר ולית לן בה" ע"כ, ומבואר שלדעת האור זרוע מי ששכח ולא ספר יום אחד לא ימנה יותר בברכה. וכן כתב בתחילת אותו סימן (הו"ד לעיל) בשם הראב"ה, וז"ל "ומורי רבינו אבי העזרי אמר דודאי כי שכח ולא ברך בלילה לא יברך ביום משום ברכה לבטלה, אבל מונה למחר בלא ברכה, ולולא שהוא קשה בעיניו לחלוק על הלכות גדולות היה נראה בעיניו לומר אפילו לברך" ע"כ, ומבואר שגם הראב"ה נקט למעשה שאינו יכול להמשיך למנות בברכה¹³.

ומלבד האו"ז וכן מה שהביא בשם רבו הראב"ה מצינו גם את התוס' במגילה (כ: ד"ה כל הלילה) שכתב וז"ל "ובה"ג כתב דהיכא דאינשי לברך בלילה ימנה למחר בלא ברכה וכן הלכה, אבל אם שכח לילה ויום לא ימנה עוד בברכה דבעינן תמימות וליכא" ע"כ, והנה ניתן להבין את דברי התוס' בשני אופנים, אפשר להבין שגם הדין השני שהובא בדברי תוס' הוא חלק מדברי בה"ג, וכפי שהביאו בשמו גם ראשונים אחרים וגם בתוס' במנחות (הו"ד לעיל), ומה שכתב 'וכן הלכה' משום שכך סברו התוס' לגבי הדין הראשון, ואילו עם הדין השני לא הסכימו, או שהסתפקו לגביו. ולעומת זאת אפשר להבין גם שרק הדין הראשון הביאו התוס'.

13. אמנם זה רק משום שהיה קשה בעיניו לחלוק על בה"ג, ולאחר שהתבאר שאין מוכרח שאכן זוהי דעת בה"ג, ויש מקום לומר שאם היה רואה זאת הראב"ה, היה גם הוא פוסק שממשיך לספור בברכה.

בשם בה"ג וחתמו לאחריו 'וכן הלכה', ואילו הדין שלאחר מכן הוא כבר מדברי התוס' שסברו כך לדינא שמי שלא ספר יום אחד לא יכול להמשיך ולברך. והנה אם נסביר כפי האפשרות השנייה הרי שגם התוס' מצטרפים לשיטתם של האור זרוע והראב"ה.

וכ"כ כבר הריבב"ן (פסחים קכא:), וכן דעת המהרי"ל (שו"ת מהרי"ל סי' כח, ובסדר ספירת העומר אות טז) שממשיך לספור בלי ברכה, וכן משמע מהגהות המנהגים לר"א טירנא (לחג הפסח ס"ק יט-כ), וכ"כ בלקט יושר (ח"א עמ' צו ענין ד).

כמה מהראשונים הבינו בדעת בה"ג שכל הספירה מצוה אחת

הרי"ד בספר המכריע (סי' כט) אחר שהביא דעת רב יהודאי גאון דמי ששכח לספור ביום הראשון, לא יכול להמשיך לספור בברכה, השיג על דבריו וכתב: "אינו נראה לי, דאם כן הוא הדין בשאר הלילות אם שכח ולא מנה באחד מהם שוב לא ימנה שאינן תמימות, אלא ודאי לא אמר רחמנא תמימות אלא שיתחיל מניינה מבערב ולא שיעכבו זה את זה, שכל יום ויום הוא מצוה בפני עצמו. ואם חיסר אחד מהם (ו)לא מנה חיסר מצות אותו היום ולא הפסיד שאר הימים בכך. תדע שהרי בכל יום ויום אנו מברכים על ספירת העומר ואם איתא שאינן אלא מצוה אחת ומעכבין זה את זה כיון שבירך בלילה הראשון לא היה צריך לברך אלא היה מונה בלא ברכה. ומה שאנו מברכין בכל לילה ולילה שמע מינה שכל יום ויום מצוה בפני עצמו הוא ואין מעכבין זה את זה" ע"כ, וכ"כ הרא"ש (פסחים פ"י סי' מא) בשם ר"י לדחות דברי בה"ג משום 'דכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא'. וכ"כ החינוך (סי' שו)¹⁴, ומבואר דהני ראשונים הבינו בדעת בה"ג שהטעם ששכחת יום אחד מעכבת את הספירה משום שלדעתו כל הספירה היא מצוה אחת.

והנה מה שכתב הרי"ד להקשות על ההבנה שכל הספירה היא מצוה אחת, ממה שמברכים על הספירה בכל יום, והסיק מזה שכל יום הוא מצוה בפני עצמו, קושיה זו התקשה גם הפרי מגדים (א"א סי' תפט סק"ג). ובחסד לאברהם (תאומים, מהדר"ת אר"ח סי' נו) הגדיל הקושיה שכתב דאליבא דכמה ראשונים (או"ז הל' ברכת

14. וז"ל: "ויש שאמרו שמי ששכח ולא מנה יום אחד, שאין יכול למנות עוד באותה שנה, לפי שכולן מצוה אחת היא, ומכיון ששכח מהן יום אחד הרי כל החשבון בטל ממנו" ע"כ.

המוציא סי' קמ. וכ"כ כמה מהראשונים בביאור דין ד' כוסות: רוקח סי' רפג, אבודרהם סדר ההגדה, אור"ח הל' ליל הפסח סי' ז, מהר"ל סדר ההגדה אות יח, רשב"א שר"ת ח"א סי' קנו) אין לברך כלל כאשר אינו מקיים את כל המצוה בפעם אחת, וא"כ לפי שיטת בה"ג שכל הימים הם מצוה אחת, גם ביום הראשון לא היה לו לברך¹⁵.

נראה שלכו"ע כל יום מצוה בפנ"ע והמחלוקת היא בהגדרת תמימות

ונראה לענ"ד דלכו"ע יש מצוה בספירת כל יום ויום בפני עצמו, אלא שאחר שהתורה צוותה למנות ימים ושבעות, חזרה התורה וקשרה את כולם יחד באמרה 'תמימות תהינה', ומשום כך אף שכל יום הוא מצוה בפני עצמו, כאשר שכח לספור יום אחד, פגם בציווי התורה תמימות תהינה¹⁶. ובזה נחלקו הראשונים, שלדעת רוב הראשונים מה שצותה התורה 'תמימות תהינה' לא בא לגרוע ולומר שבזה תלויה ספירת כל יום ויום, ואף אם פגם בציווי התורה של 'תמימות' עדיין יש לו להמשיך ולקיים מצוות הספירה כהלכתה. לעומתם כתבו התוס' בשם בה"ג וכן עוד מהראשונים, שכאשר התורה צוותה 'תמימות תהינה', בזה מסרה לנו הטעם והתכלית של כל הספירה, שהיא להגיע בסוף ל'שבע שבתות תמימות תהינה', וכיון שכך אם תכלית זו לא תבוא לידי קיום, כביכול כבר אין טעם בספירת הימים, משום כך אין להמשיך לספור בברכה¹⁷.

והנה שוב אשוב כעת לשיטה שלישית והיא שיטת הגאונים (רב יהודאי, רס"ג), שאף שסוברים כבה"ג שדין 'תמימות' נאמר לעיכובא, לדעתם אין חסרון של ספירת יום אחד פוגם בתמימות, אלא רק תחילת הספירה או סופה, ומשום כך

15. ובחידושי הגר"ז (מנחות סו. ד"ה שם בא"ד ועוד) כתב לתרץ: "והא דמברכין בכל יום משום דכן הדין בכל המצות כל זמן שלא קיים את כולה דמברכין גם על חלק ממנה, ועל כן סבירא ליה דאם שכח יום אחד שוב אינו סופר" ע"כ.

וראיתי שהקשו על דבריו ממה שכתבו כמה מהראשונים (רי"ף ר"ה לד., רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"א, רא"ש שם פ"ד סי' יב ועוד) שהסח בין התקיעות לא חוזר ומברך, ומבואר שכאשר לא מקיים המצוה בבת אחת לא מברך.

16. ולעיל התבאר שלדעת חלק מהראשונים אין כוונת התורה רק שכל הימים יחד יהיו יחידה אחת תמימה, אלא גם שכל יום ויום בפני עצמו יהיה יחידה תמימה.

17. כעין תירוץ זה ראיתי בשם הגר"א וייס בקונטרס דרכי הוראה ניסן התשס"ו עמ' יד הע' ד, ואני הקטן כתבתי אותו כפי שיוצא ע"פ דרכי בסוגיה.

לדעתם דווקא אם שכח לספור ביום הראשון לא יספור שוב בברכה, מה שאין כן בשאר הימים.

ומבואר דנחלקו הראשונים בדין תמימות, האם נאמר לעכב את ספירת הימים או לא.

פסיקת השו"ע

ובשו"ע (סי' תפט ס"ח) פסק להחמיר כהאר"ז וסיעתו, משום ספק ברכות להקל, וז"ל "אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה; אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, יספור בשאר ימים בברכה" ע"כ¹⁸, ומבואר בדעתו שדווקא מי שוודאי שכח לא ימשיך לספור בברכה, אבל מי שרק מסופק ימשיך לספור, משמע רק מחמיר כהאר"ז, אבל במסופק הוי ספק ספיקא ולכן ממשיך לספור בברכה.

מסקנה

ונראה לענ"ד היוצא מכל הנ"ל שהנה דעת רוב הראשונים והגאונים סבירא להו שמי ששכח ולא ספר יום אחד ממשיך לספור בברכה, והתבאר שיש מיעוט מהראשונים שנקטו שלא ימשיך לספור בברכה. והיה נראה להמשיך לספור בברכה משום ס"ס, ספק ראשון האם להלכה דין 'תמימות' נאמר לעכב את המשך הספירה, וספק שני האם חסרון של יום אחד במהלך הספירה פוגם בתמימות או שרקר חסרון בתחילת הספירה או בסופה. ועוד ניתן לומר שכל שיטה זו מבוססת על דברי בה"ג, וכבר התבאר שאין זה ודאי ומוכרח בדעת בה"ג, אלא שבכל אופן הוי ספק, וספק ברכות להקל. ועוד שכך פסק השו"ע וגם הרמ"א לא חלק על כך, ומבואר שזהו מנהג כל ישראל במאות השנים האחרונות, ולפיכך נראה לענ"ד שקשה לומר להמשיך לספור בברכה.

והנה מצוי הענין, ובמיוחד אצל בני נוער ומתחזקים, שכאשר שכחו פעם אחת ונודע להם שאינם יכולים להמשיך לברך, שוב אינם סופרים כלל, שחושבים כאילו אין חשיבות כבר למעשה המצוה. וטעות היא בידם שהרי לדעת

---

18. והוסיף המשנ"ב (ס"ק לז): "ונכון בזה שישמע הברכה מן הש"ץ או מאחד מהמברכין ויענה. אמן בכונה לצאת ואח"כ יספור" ע"כ.

רוב הראשונים עדיין מקיים המצוה בספירתו, וכדי שלא למנוע מהם קיום המצוה בשאר הימים, ניתן להורות להם להמשיך לספור בברכה, ולסמוך על רוב מנין ובנין של הראשונים שסוברים שממשיך לספור בברכה. והסכים עמי בזה מו"ר הגר"ש טל שליט"א.

ומכיון שמעיקר הדין היה נראה שאין הלכה כבה"ג, ועיקר הטעם שאין מורים כך משום המנהג, לפיכך, אדם שיודע שיפספס ספירת יום אחד במהלך הספירה, ומאותו היום ימשיך לספור שלא בברכה, בכל זאת יש לו להתחיל לספור בברכה, כיון שאין המנהג בזה ברור כל כך.

בדיני שימור מצת מצוה/גד פתיחי

א. שימור משעת לישה או קצירה?

כתוב בתורה: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת" (שמות, יב יז). ודרשינן עליה **בברייתא** (פסחים לח:): "מצה המשתמרת לשם מצה, יצתה זו שאין משתמרת לשם מצה אלא לשום זבח". דהיינו ששימור המצה מחימוץ צריך להיעשות לשם מצת מצוה. ומכאן יוצא דין המשנה בפסחים (פ"ב, מ"ה): "חלות התודה ורקיקי נזיר: עשאו לעצמו – אין יוצאין בהן, עשאו למכור בשוק יוצא בהן". כלומר, אם עשאו לעצמו לשם חלת תודה אינו יוצא בה משום שלא עשאה לשם מצת מצוה דפסח, אולם אם עשאה למכור בשוק הרי שלא ייחד עשייתה לשם דבר מסויים, לכן יכול לכוון בה למצות מצוה ולצאת בה יד"ח. ובעקבות זה בגמ' (מ.) נחלקו ממתי יש לשמר את המצה, האם משעת לישה או שמא קודם לכן. רבא סבר שמצוה לשמור את המצה מעת קצירתה, והביא ראיה לדבריו מדברי רב הונא: "בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה". ע"כ. ודייק אך הגמ' דחתה את דבריו, ואעפ"כ רבא עשה כדעתו. והוקשתה בעינינו הבנת הגמ', ראיית רבא ודחייתה. מ"מ אף רבא מודה שמעיקר הדין שימור הינו משעת לישה. ושתי הוכחות לכך: ראשית, מכך שרבא אמר 'מצוה ללתות' הרי שסובר שזו 'מצוה' ולא חובה – דהיינו לכתחילה ולא לעיכובא. ושנית, שראיתו לדבריו היא מ'בצקות של נכרים' דאין יוצאים בהם יד"ח מצת מצוה, ואם סבר ששימור משעת קצירה היה לו לומר ש'קמח של נכרים' לא